

Konstgräsplaner och lagstiftningen

- **Kommuner som verksamhetsutövare och tillsynsmyndighet**

Andrea Hjärne, stadsjurist, Miljöförvaltningen, Malmö stad

(fr o m 1 okt 2018 VA Syd, andrea.hjarne@vasyd.se)

Varför?

Fokus varit på kemikalieinnehåll.

Forskare varnat sedan flera år, men nu syns problemet på våra kuster.

Mikroplast hittas i dricksvatten, hav och sjö, avloppsslam, musslor och andra havslevande djur.

Internationellt larm: Mer plast än fisk i haven år 2050.

Plasten kommer till övervägande del från land.

Mätning av mikroplast längs Skånes kust visar på mycket förhöjda halter vid tätorter, särskilt Malmö hamn.

EU aviserar förbud mot tio sorters engångsartiklar som tillsammans med fiskeredskap utgör 70 % av havsnedskräpningen.

Ex: Malmö kommunfullmäktige

Beslut 2016-04-28

- ▶ Uppdrag åt nämnder som handlar upp och hanterar mikroplastprodukter att verka för utfasning genom att om möjligt ersätta med bättre alternativ
- ▶ Miljönämnden sa i dialog med VA Syd aktualisera frågan om omhändertagande av mikroplaster i reningsprocessen

Bugdet 2018

- ▶ Miljönämnden och Tekniska nämnden ska kartlägga plastförekomsten i Malmös vatten och föreslå åtgärder

Inga specifika regler i EU eller Sverige *än* om plastanvändning utifrån frågan om plastnedskräpning.

Däremot finns:

- **producentansvar** (förorenaren betalar, resurshushållning, design)
- **kemikalie- och avfallsreglering**

och i Sverige:

- **definition miljöfarlig verksamhet (9 kap 1 § MB)**
- **allmänna och särskilda hänsynsregler, egenkontroll och tillsyn**

samt:

Allmänna avloppsanläggningar

Avloppsvatten ska avledas, renas, tas om hand så att olägenhet för människors hälsa och miljön inte uppkommer. Lämpliga anläggningar ska utföras (9 kap 7 § miljöbalken, MB)

Lag om allmänna vattentjänster (10 och 21 §§):

En fastighetsägare får inte använda en allmän va-anläggning så

- Att det tillförs vätskor, ämnen eller föremål som kan inverka skadligt på ledningsnätet eller anläggningens funktion eller på annat sätt ge skada/olägenhet
- Att huvudmannen får svårt uppfylla sina skyldigheter
- Att det medför andra olägenheter för huvudmannen eller annan

Planering, byggande, säkerhet

Ökad befolkning, förtätning och markkonkurrens medför hög belastning på inomhushallar och utomhusplaner.

Plan- och bygglagen (8 kap 9 § p 5 och 6 samt 10-12 och 15-16 §§ PBL)

- ▶ Krav på friyta
- ▶ Fastighetsägaren ansvarar för att en lekplatsegenskaper upprätthålls.
- ▶ Vid nybyggnad/nyanläggning av klätterställningar etc ansvar för stötdämpande underlag så att risk för personskador begränsas
- ▶ BBR 8:93 krav på underlaget - Att uppfylla Europastandarder anses innebära laguppfyllnad, annars bevisbörda
- ▶ Tillgänglighetskrav (BFS 2011:5 ALM 2, BFS 2013:9 HIN 3 § 18)

Produktsäkerhetslag (PSL) gäller näringsidkare, inkl kommunalt bolag

- ▶ Att uppfylla Europastandarder anses innebära laguppfyllnad, annars bevisbörda

Arbetsmiljölög

Systematisk arbetsmiljöarbete

Kemiska arbetsmiljörisker (AFS 2011:19) m m

Allmänna hänsynsregler m.m.

- ▶ **Omvänd bevisbörda** (2 kap 1 § miljöbalken, MB)
- ▶ **Kunskapskrav** (MB 2:2)
- ▶ Utföra **skyddsåtgärder**, försiktighetsmått, iaktta begränsningar för att förebygga, hindra och motverka skada och olägenhet för hälsa och miljö, och använda **bästa möjliga teknik** - redan *vid misstanke* om att skada/olägenhet (MB 2:3)
- ▶ **Utbytesprincipen**: undvika använda kemiska produkter och varor som kan befaras medföra skada/olägenhet, om de kan ersättas med sådan som kan antas vara mindre farlig (MB 2:4)
- ▶ **Hushålla** med råvaror, utnyttja möjligheter att **minska mängden avfall**, minska skadliga ämnen i avfall och negativa effekterna av avfall, återvinna avfall. (MB 2:5)
- ▶ Val av bästa plats: minsta intrång och olägenhet
- ▶ Ansvar för avhjälpande (utredning, efterbehandling och annat av föroreningsskadan) till dess att skada/olägenhet upphört, eller ersätta den. Den som bedrivit verksamheten eller bidragit till föroreningsskadan. Skälighet: tid, skyldighet, m.m. (2 kap 8 § och 10 kap MB)

Egenkontroll

- ▶ Fortlöpande **planera och kontrollera** verksamheten, genom egna undersökningar eller på annat sätt hålla sig underrättad om påverkan på miljön
- ▶ Om anmälning-/tillståndspliktig: förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll enligt miljöbalken

Olägenhet för människors hälsa

Störning som enligt medicinsk och hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

- ▶ Även påverkan på välbefinnandet
- ▶ Redan risken ska beaktas
- ▶ Särskild hänsyn till de som är känsligare än normalt (barn, allergiker etc)

Avvägning

- ▶ Miljö-/hälso nytta jämfört med kostnader för åtgärderna (MB 2:7) - inte orimliga krav

Verksamhetsutövaren har bevisbördan!

Miljöbalkens mål och hur balken ska tillämpas (MB 1:1)

- ▶ Långsiktig hållbar utveckling
- ▶ Naturen har eget värde, ansvar att förvalta den väl
- ▶ Skydda mot skador
- ▶ Bevara biologisk mångfald
- ▶ Använd mark/vatten så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk långsiktig god hushållning tryggas, kretsloppsprincip

Ansvarig verksamhetsutövare

Vid tillsyn enligt miljöbalken kan det finnas fler än en ansvarig verksamhetsutövare

Kan inte avtala bort ansvar enligt miljöbalken

- den som är **överordnat ansvarig** för en verksamhet är offentlighetsrättsligt ansvarig, vid sidan av den som faktiskt bedriver verksamheten; ev civilrättsliga avtal ska bortses ifrån här
- återstår alltså alltid åtminstone ett kontrollansvar

Men kan avtala till sig ansvar. Mark- och miljööverdomstolen **2005-M 2812**: Uppdragstagare för återvinningsstation ansågs vara verksamhetsutövare; hade genom avtalet fått **faktisk och rättslig möjlighet att vidta åtgärder mot störningar**.

Ansvarig verksamhetsutövare

Fastighetsägare

- ▶ Allmänna hänsynsreglerna
- ▶ Lokaler för allmänna ändamål ska brukas på ett sådant sätt så att olägenhet för människors hälsa inte uppkommer (9 kap 9 § miljöbalken)
- ▶ Ägare eller nyttjanderättshavare till egendomen ska vidta de åtgärder som kan krävas för att hindra uppkomsten av eller undanröja olägenheter
- ▶ **Faktisk och rättslig möjlighet vidta åtgärder?**

Ansvarig verksamhetsutövare

Krav på uppgiftslämnande, utredning, åtgärd - kan vara olika ansvariga.

Exempel

- ▶ Lämna in avtal (MB 26:21)
- ▶ Redovisa **uppgifter** om granulat: inköpt mängd, leverantör, innehåll, hantering, rutiner inom egenkontrollen, skyddsåtgärder, ansvarig kontaktperson, placering avloppsbrunnar inne och ute, spillvatten- och dagvattennät, hantering snömassor etc (MB 26:21)
- ▶ Mätning och **utredning** m spridning av granulat och/eller kemikalier till omgivningen, recipient, etc (MB 26:22)
- ▶ Utredning möjliga alternativ och kostnader för dessa (MB 26:22)
- ▶ Förslag till **kontrollprogram** och **förbättrande åtgärder** (MB 26:19)

Ansvarig verksamhetsutövare

Exempel

- ▶ **Fastighetsägaren** har möjlighet ställa krav på sin hyresgäst och annan kund
- ▶ **Anläggningsägaren** har möjlighet ställa krav på sin hyresgäst och annan kund, bunden av avtal med fastighetsägare - mer begränsat vad som får göras på fastighet
- ▶ **Brukaren** (Hyresgäst och annan kund) kan ansvara enligt avtal, ofta begränsade möjligheter bygga om etc, men ofta stora möjligheter i användandet

Ej rättslig möjlighet att vidta åtgärd om det skulle innebära olovligt förfogande eller liknande.

Möjlighet få tillträde till annans fastighet med stöd av 28 kap MB och/eller hyreslagstiftning eller motsvarande.

Efter offentlighetsrättsligt krav: Ev regresstalan med stöd av avtal

Kommun som verksamhetsutövare och tillsynsmyndighet

Grundlagsskyddad tillsyn

Ingen myndighet, inte heller kommuns beslutande organ, får bestämma hur en förvaltningsmyndighet i ett särskilt fall ska besluta i ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller mot en kommun, eller som rör lagtillämpning. (Regeringsformen 12:2)

Jävsfrågan

En nämnd får inte utöva i lag eller annan författning tillsyn över verksamhet som nämnden själv bedriver. (Kommunallagen 6:7)

Miljöbalken

Kommunal nämnd är tillsynsmyndighet över hälsoskyddet och avfallshanteringen och över miljöfarlig verksamhet som inte kräver tillstånd. Tillsynsmyndighet ska efter anmälan eller på eget initiativ kontrollera efterlevnaden och vidta de åtgärder som behövs för att rättelse ska ske. (26 kap 1 och 3 §§ MB)

Upphandlingslagstiftning